

OCHIUL AMERICAN DE VIRGIL GHEORGHIU
- DE LA AMBIVALENȚĂ LA ECHILIBRU

I. Omul - „univers complet” vs. americanul - „Mass-man”

Romanul *Ochiul american* al lui Virgil Gheorghiu există în spațiul literar românesc datorită unei traduceri pe care a realizat-o Luminița Ceica în 2013 după textul original publicat la Paris cu patruzeci de ani mai devreme. Este organizat în douăsprezece capitole a căror acțiune, anunțată prin titluri rezumat, conține o dublă poveste, cea a unei crime și cea a unei anchete.

Textul începe *in medias res*, într-o zi de „30 septembrie” [1], la ora 02.20, când sergentul telegrafist Jacynthe Gringa îi aduce căpitanului Taxid un mesaj emis de satelitul New York cu aproximativ două ore înainte în legătură cu o crimă petrecută în Deltă, în Insula Veneticilor, districtul Rodon. Gringa îi descrie comandantului cum i-a fost înmănat mesajul de câțiva marinari americani veniți pe o barcă pneumatică pe care scria, „cu litere mari, de un albastru fosforescent”, *U.S.A. Navy Mythos*, și cum i s-a solicitat să investigheze condițiile producerii acestui grav incident.

Tot aici, **în capitolul I**, naratorul condamnă tehnologizarea creată de americani, „stăpânii lumii” (*Ochiul american*, 2013: 18) și susține necesitatea păstrării relațiilor firești dintre om și natură. Pe de o parte, există „Omul”, există „ființe umane care sunt *persoane*, adică nu sunt parte dintr-un tot, fiind fiecare în parte un tot” (*Ibidem*):

„Omul este singura făptură verticală din univers. Este o făptură bidimensională. A fost creat din țărână și suflare de viață, materie și spirit. Latura pământescă din om este supusă gravitației și atrasă în jos. Cealaltă jumătate, jumătatea cerească, cea creată de suflarea lui Dumnezeu, este supusă atracției spre cer, ca și flăcările. Este o atracție tot atât de intensă ca și gravitația.” (*Ibidem*: 16-17)

De cealaltă parte, există reprezentanții „Societății-uzină”, „prototipul american” (*Ibidem*: 20-21), standardizat, uniformizat:

„America a creat civilizația tehnologică a secolului XX după modelul uzinelor Ford și General Motors. (...) Sateliții trezesc locuitorii planetei exact așa cum Dumnezeu va trezi morții și viii în ziua de apoi. Americanii trimit din cer mesaje prin satelit la fiecare continent, la fiecare rasă dându-le o șansă: șansa de a intra în Societatea-Uzină și în paradisul tehnic.” (p. 18-19)

E interesant de remarcat faptul că bidimensionalul, natura ambivalentă și asocierea contrariilor nu se regăsesc în acest roman doar la nivel uman, ci și în spațiu-timp, prin plasarea unui fapt specific modernității în spațiul primitiv, primordial, al Deltei Dunării: „Secolul douăzeci, cel al stelelor artificiale și al civilizației vizualului și al privirii, merge alături de oamenii primelor secole, pe aceeași insulă neterminată și plutitoare”. (*Ibidem*: 142)

Capitolul al II-lea, intitulat „Portul părăsit de mare”, este o vastă analepsă explicativă privind orașul Rodon - al cărui nume semnifică „trandafir” - și cauza transformării lui, dintr-un port puternic, în care se afla „un furnicar de oameni de toate rasele, de toate culorile, de toate condițiile, vorbind toate limbile” (*Ibidem*: 26), într-o imagine a dezolării și a izolării extreme:

„Într-o zi marea s-a supărat, nu se știe de ce, și a întors spatele „Orașului Trandafirilor”. Marea albastră a abandonat portul, retrăgându-se cu pași lenți, dar regulați. (...) Solul părăsit de mare, al cărei fund era, nu mai aparține lumii acvatice. Dar nu aparține nici lumii terestre. Solul pe care este construit Rodonul este diferit de tot ceea ce îi este propriu mării și de asemenea este diferit de tot ceea ce îi este propriu uscatului. Este un element hibrid. (...), pământ steril, dezolant, (...) sărat, amar și otrăvit. (...) Apa părăsită, aproape de țărnișă, este toxică.” (*Ibidem*: 23-27, *passim*)

În **capitolul III** - „Goi, sub privirea americană” - situația este prezentată din perspectiva unei spălătorese, Amina Karanphil, „o femeie foarte frumoasă, o statuie de Tanagra. Măinile ei sunt fine, degetele lungi, subțiri, ca de flautist, cu nervuri. Își pune mâinile în șolduri. Parcă e o amforă cu două toarte. (...) Dacă marea infidelă nu ar fi abandonat portul, Amina nu ar fi fost astăzi spălătoreasa cu picioare goale, ci o hetairă ca Sappho din Lesbos, ca cele din Grecia antică, ce erau căutate de Platon, Socrate și mințile luminate de altădată...” (*Ibidem*: 32-34, *passim*).

De 25 de ani, de când vaporul-spion *U.S.A. Navy Mythos* se află „în larg, la 5 mile de Rodon, cu lanternele aprinse” (*Ibidem*: 38), Amina se simte urmărită în permanență și, considerând că „un om supravegheat încetează de a mai fi un om. Este un prizonier. (...) Este împins la rangul de animal.” (*Ibidem*: 41), se teme că și meseria ei devine inutilă, din moment ce spală niște haine care nu mai pot acoperi părțile intime ale corpului uman în fața „ochiului american” care „privește pretutindeni, zi și noapte” (*Ibidem*: 38).

Tot Amina prezintă, în capitolul următor, „incredibila poveste a navei spion *Mythos*” (*Ibidem*: 42). Vaporul american poartă un nume metaforic, parabolic chiar, iar sonoritatea grecească e în acord cu celelalte nume folosite în text (*Akhanta, Rodopolis, Karanphil, Kalista, Typha*, etc.).

Reamintim aici că termenul „mit” desemnează o poveste imaginară în care sunt transpuse evenimente reale, o legendă, sau o reprezentare idealizată a umanității; dar, ca detaliu interesant, putem reține faptul că termenul „mytho” este în argoul francez o abreviere a cuvântului „mythomane” = mincinos [2]. Acest sens este cel mai apropiat de semnificația pe care Amina o dă „visului american” și mateloților de pe vaporul-spion :

„Văzându-l, am început să sperăm. L-am văzut sosind într-o dimineață și lăsând ancora acolo unde se află acum. Sunt douăzeci și cinci de ani de atunci. (...) Noi am sperat, văzându-l, că marea va reveni și că Rodonul va deveni din nou un port, un nou Rodopolis. (...) După părerea mea, americanii au luat locul lui Dumnezeu. (...) Rămân douăzeci și cinci de ani pe *Mythos* fără să se hrănească și fără să îmbătrânească. Ei au abolit bătrânețea. Mâine vor descoperi elixirul împotriva morții și vor fi nemuritori.” (*Ibidem*: 44- 53, passim)

Amina întrupează specificul locuitorilor Deltei, ea trimitând, metonimic, la toți pescarii din Rodon. Ea este o parte din Deltă, așa cum „vaporul este o bucată din America” (*Ibidem*: 74), identificându-se cu spațiul căruia îi aparține: „Acest pământ steril, sărat, toxic, fără nicio vegetație, este efectiv prelungirea trupului și a sufletului meu. Este trupul meu.” (*Ibidem*: 42)

În **capitolul V**, „Jandarmii nu sunt păsări”, Delta apare ca „un Babel al apelor” (*Ibidem*: 66), „un pământ ostil vieții” (*Ibidem*: 55), „o imensă întindere verde” (*Ibidem*: 56), un „labirint lichid” (*Ibidem*: 61), „ultimul punct al aventurii, al dramei, ca și morga și cimitirul” (*Ibidem*: 65). La ora prânzului, după ce au parcurs 50 de km cu mașina, căpitanul Taxid și sergentul Gringa ajung la Massette, în partea de vest a Deltei, la singurul post de jandarmerie „al acestei întinderi lichide și vegetale” (*Ibidem*: 56), de care răspunde brigadierul Rotang. Obez, neîngrijit, jandarmul cultivă castraveți în timpul programului de lucru, se deplasează cu o căruță trasă de un măgăruș și nu dispune de o hartă a teritoriului pe care trebuie să mențină ordinea, fiind convins că „doar pasăre poate cunoaște topografia Deltei” (*Ibidem*: 60). În schimb, afirmă că își cunoaște sectorul „cu proprii ochi” (*Ibidem*: 60).

Capitolul VI pune în paralel două personaje colective - pescarii din Deltă („indigenii”) și Americanii - prin exponenții lor: Viking, piratul decapitat, respectiv mister Felix Smith. Pescarii se ocupă cu contrabanda de arme, țigări, ceasuri etc. și formează „o tagmă de neînfrânt”, fără cărți de identitate, pentru că în Deltă nu există registru de stare civilă, iar „numele sunt valabile și false în același timp” (*Ibidem*: 69). Reprezentantul americanilor este medicul Felix - încă un nume simbolic - trimis de Institutul mondial al Sănătății pentru a inventoria bolile produse de viruși

și bacterii în Deltă. Este poreclit „Coadă de fier alb” pentru că se deplasează pe un iaht luxos numit „Ochiul Deltei”, de la bordul căruia aruncă în apă cutii goale de conserve, care rămân ca o coadă albă, și este evitat de toată lumea, pentru că „tot ce atinge se ofilește și moare.” (*Ibidem*: 70) El este cel care a anunțat crima prin satelit și se oferă să ajute autoritățile în identificarea vinovatului, avându-l deja ca principal suspect pe Rabolan, soțul Akanthei.

În **Capitolul VII** („Momentele crimei”), doctorul Felix reconstituie circumstanțele în care s-a produs moartea Akanthei, în timp ce pescarul Ali Typha se află la cârma vaporului *Ochiul Deltei*, cu destinația Insula Veneticilor. Medicul povestește că a programat-o pe fată pentru o operație la New York pentru a-i da șansa de a-și recăpăta vederea și că, văzând-o agitată în seara dinaintea plecării, i-a făcut o injecție de calmare. Este convins că asasinul este soțul Akanthei, Rabolan, „un adevărat Othello negru”, care „voia să o păstreze oarbă, ca să nu îl vadă. Neputându-se opune însănătoșirii ei, a preferat să o omoare.” (*Ibidem*: 81)

Capitolul VIII prezintă „Secretele vaporului de spionaj” *Mythos* aparținând serviciilor americane de informații, care a fost ancorat lângă Rodon cu 25 de ani înainte, la data de 29 august. Felix Smith îi explică lui Taxid că aspectul neschimbat al vasului și al echipajului se datorează faptului că „*Mythos* nu rămâne niciodată în misiune mai mult de două luni. La fiecare 60 de zile, un alt *Mythos*, absolut identic, vine și îi ia locul.” (*Ibidem*: 92) Această înscenare a fost gândită pentru a-i face pe locuitorii Deltei să creadă că armata americană are puteri excepționale, avându-și originea în „legenda nemuririi eroilor (...), o reminiscență a strategiei de război a oamenilor preistorici” (*Ibidem*: 93).

Capitolul IX reprezintă o confruntare de idei între medicul Felix și căpitanul Taxid despre puterea tehnologică a americanilor, cu puțin timp înainte de acostarea *Ochiului Deltei* pe Insula Veneticilor. Pe de o parte, Mister Felix susține că americanii asigură „*leadership*-ul planetei” (*Ibidem*: 100) și vor să „amenajeze” Delta, transformând-o dintr-un „refugiu al celor aflați în afara legii, al recidiviștilor, al asasinilor, ca acest Othello care și-a ucis soția pentru ca ea să nu îl vadă” (*Ibidem*: 101) într-un tărâm al fericirii, conform unui plan „de corectare a operelor lui Dumnezeu” (*Ibidem*: 99). Pe de altă parte, căpitanul român al Rodonului consideră că tot ceea ce reprezintă *American way of life* „stinge viața și bucuria” (*Ibidem*: 102).

Capitolul X - „Negrul cu cicatrice” - este format din descrierea fizică a lui Rabolan și din interogatoriul la care acesta este supus. Soțul Akanthei este prezentat ca un exponent al Insulei Veneticilor - această „mare pată pe apa calmă a lagunei” (*Ibidem*: 104) -, de o urâtenie înspăimântătoare:

„Are urechile mâncate de lepră. Parcă roase de șoareci. O parte din nas îi lipsește. Gâtul lui are tăieturi. Capul îi este peticit. Obrajii, fruntea, gâtul sunt ca o haină cusută din bucăți de piele străină, albă. Se văd urmele bisturiului, împunsăturile acelor și firul cusut. Nu numai pielea sa neagră este compusă din bucăți, ci tot corpul este reconstruit din organe separate, străine. A fost reparat de către chirurghi. Bucățile uzate și putrezite ale corpului său au fost înlocuite. Bucățile de os mistuite de boală au fost tăiate și aruncate. În locul lor au fost puse altele.” (*Ibidem*: 105)

Cele două prenume ale sale – Hafayette Maximilien – au semnificații simbolice. Maximilien, numele primit de la misionarii albi în momentul creștinării, provine din lat. *maximus* = „cel mai mare”. Hafayette înseamnă în limba lui maternă „latrine”, „groapă cu excremente” (*Ibidem*: 111), fiindu-i dat la naștere în speranța că moartea nu se va apropia de el, așa cum se întâmplase cu cei șase frați născuți înaintea lui: „Am primit un nume dezgustător și am trăit datorită lui.” (*Ibidem*: 111) În Deltă i se spune Rabolan, deși acesta nu e un nume, ci „o meserie” (de la *parabolan* – membru al unei confrerii religioase create în Alexandria la înc. sec. al IV-lea), termen care semnifică „cel ce sfidează moartea” (*Ibidem*: 109), cel care „strigă adevărul și se ridică împotriva nedreptății și a exploatării” (*Ibidem*: 110).

Rabolan povestește că, în seara morții Akanthei, dr. Felix i-a administrat acesteia un calmant, iar apoi a văzut un fluture verde așezat pe fruntea ei și a pulverizat insecticid în cameră: „Fluturile a căzut fulgerat. Aripile sale aveau aceeași culoare ca ochii doctorului. A căzut mort de pe fruntea Akanthei pe obraji și de pe obraji pe gâtul alb.” (*Ibidem*: 107) El asociază data morții soției sale – 29 august, sărbătoarea Tăierii Capului Sf. Ioan Botezătorul – cu comemorarea decedului Vikingului (tatăl Akanthei), „Acefalul”, decapitat ca Sf. Ioan (*Ibidem*: 109).

În **capitolul XI**, narațiunea este preluată de dona Despina, mama Akanthei. Ea explică semnificația numelui dat de Viking insulei pe care locuiește: „(...) Insula Veneticilor, insula străinilor, a celor ce nu fac parte din nicio familie” (*Ibidem*: 129), a „evadaților societății terestre” (*Ibidem*: 134), care „pot să trăiască aici (...) făcându-se nevăzuți la cea mai mică alertă, la cel mai mic zgomot, în orice moment, dacă sosește un necunoscut.” (*Ibidem*: 134) De asemenea, dona Despina își amintește că bătrânul Pimen, șeful Lipovanilor, a avertizat-o că Akantha „va deveni nefericită și îi va fi rușine că a fost soția unui monstru” atunci când va avea „ochi americani” (*Ibidem*: 138).

Capitolul XII – „Final și trofee” – constituie situația finală a acestei narațiuni:

„Întâi septembrie. Ora șapte dimineața. Pe puntea Ochiului Deltei plutește un miros de pâine prăjită. Este ora de breakfast. (...) Căpitanul Taxid, brigadierul Rotang și doctorul Felix sunt așezați în jurul mesei. Pe fața de masă de plastic alb sunt etalate pâine prăjită, cornuri, briose, lapte, gem, fructe proaspete din California, cafea, suc de fructe, jambon, brânză, ouă, țigări. O masă de vis. Este micul dejun zilnic al lui Mister Smith, americanul.” (*Ibidem*: 143)

Rezultatul autopsiei indică moartea naturală a Akanthei (o congestie urmată de o hemoragie internă), nefiind detectate urme de violență sau otrăvă, ceea ce exclude ipoteza omorului sau a sinuciderii. Căpitanul îl eliberează pe Rabolan, însă acesta este nemulțumit de soluția anchetei și îl învinuiește pe doctorul Felix că i-a ucis soția „în manieră americană” (*Ibidem*: 149): „A ucis-o cum ucide țânțarii și fluturii. Fără emoție, mecanic.” (*Ibidem*: 153) Deși află că singura explicație a morții Akanthei este că aceasta, sub efectul somniferului injectat de dr. Felix, a confundat cutia cu suc de mere cu cea plină de insecticid, Rabolan este convins că soția sa a fost asasinată de americani:

„(...) trebuie să constatăm că oricunde merg americanii, ei sting viața. Au atins luna și s-a stins. Au promis ochii Akanthei și este moartă. Înțelegeți de ce îl acuz pe doctorul Felix că mi-a ucis soția? Tot ce se apropie de ei se stinge și moare. Ei fac să sară siguranțele luminii și întunericul acoperă totul. Voltajul lor face viața să explodeze. American way of life nu este stilul nostru. Noi murim electrocuțați. În întuneric. Imediat ce ne ating. Totul moare. Peste tot unde ajung ei.” (*Ibidem*: 156)

Și, în timp ce perorează sloganuri anti-americane, Rabolan bea insecticid din cutia din care băuse și soția sa. După moartea sa, căpitanul Taxid citește pe eticheta cutiei următorul mesaj: „Trofeele lui Mister Felix în Deltă: un fluture verde ucis curat, Akantha ucisă curat, negrul Rabolan ucis curat.” (*Ibidem*: 159) și înțelege că Akantha și Rabolan, cele două „trofee ale doctorului Felix” (*Ibidem*: 160), „s-au împărtășit din aceeași cupă de fier alb. Împărtășania insecticidului și a morții. Cupa modernă. Americană.” (*Ibidem*: 159)

De teama morții inexplicabile care pândește în jurul doctorului Felix, toți mateloții de pe *Ochiul american* își părăsesc punctul de lucru, dispărând „în spatele paravelor verzi de trestie” (*Ibidem*: 162). Ajuns la mal, doctorul vede un mesaj inscripționat în engleză de locuitorii Deltei pe „vopseaua albă a frumoasei sale nave” (*Ibidem*: 162) prin care este îndemnat să plece acasă. Reacția sa - redată în ultimul paragraf al romanului - este o dovadă clară a imixtiunii americanilor în destinele locuitorilor Deltei, și mai mult decât atât, a unei dominații permanente, definitive : „Îmi spun să mă întorc la mine acasă. Ei nu văd că aici sunt acasă? Eu sunt singurul care este

acasă aici. Nu ei. De acum înainte, noi suntem pretutindeni acasă. Locuitorii de aici sunt cei care nu mai sunt la ei acasă!” (*Ibidem*: 162)

***

Pentru a observa mai ușor „substanța” acestui text, sintetizăm în tabelul de mai jos distribuția pe capitole a instanțelor narative, a indicilor temporali și a reperelor spațiale.

Capitol și subtitlu-rezumat	Vocea narativă	Spațiu	Timp
I. „O crimă semnalată prin satelit”	<ul style="list-style-type: none"> • naratorul extradiegetic • telegrafistul Jacynthe Gringa 	În Rodon, un fost port din Delta Dunării: - camera căpitanului; - căpitania portului.	30 august, ora 02.20
II. „Portul părăsit de mare”	<ul style="list-style-type: none"> • naratorul extradiegetic 	Comandamentul portului	30 august, ora 03.00
III. „Goi, sub privirea americană”	<ul style="list-style-type: none"> • spălătoreasa Amina Karanphil 	Comandamentul portului	-
IV. „Incredibila poveste a navei spion „Mythos”	<ul style="list-style-type: none"> • spălătoreasa Amina Karanphil 	Comandamentul portului	30 august, în zori: „Se face ziuă” (p. 53)
V. „Jandarmii nu sunt păsări”	<ul style="list-style-type: none"> • brigadierul Rotang 	La Massetta, la 50 de km de Rodon	30 august, la ora prânzului
VI. „Ochiul Deltei”	<ul style="list-style-type: none"> • brigadierul Rotang 	Massetta / îmbarcarea pe <i>Ochiului Deltei</i>	-
VII. „Momentele crimei”	<ul style="list-style-type: none"> • mister Felix 	Pe apă (călătoria pe iaht spre <i>Insula Veneticilor</i>)	-
VIII. „Secretele vaporului de spionaj”	<ul style="list-style-type: none"> • mister Felix 	Acostarea pe <i>Insula Veneticilor</i>	-
IX. „Corectorii operelor complete ale lui Dumnezeu”	<ul style="list-style-type: none"> • mister Felix 	Casa în care s-a produs moartea Akanthei	-
X. „Negrul cu cicatrice”	<ul style="list-style-type: none"> • Rabolan 	Casa în care s-a produs moartea Akanthei	-
XI. „Adevărați ochi americani...”	<ul style="list-style-type: none"> • Dona Despina 	Pe puntea <i>Ochiului Deltei</i>	30 august, seara

XII. „Final și trofee”	<ul style="list-style-type: none"> • Rabolan • Căpitanul Taxid 	Pe puntea <i>Ochiului Deltei</i>	1 septembrie, ora 07.00
------------------------	--	----------------------------------	-------------------------

În *Ochul american*, dubla poveste – cea a crimei și cea a anchetei – aduce în prim-plan o serie de identități etnice și de reprezentări ale Celuilalt prin personaje ca Akantha, Rabolan, Gringa, Felix etc., iar spațiul exterior (Delta Dunării) și cel interior (camera căpitanului Taxid, biroul militar, postul de jandarmi, cabina vaporului *Ochiul american* etc.) contribuie la crearea unor legături simbolice cu timpurile străvechi și cu ansamblul de valori asociate acestora.

II. Personajele și „enigma” : distribuirea rolurilor

Studiul personajelor evidențiază rolurile acționale din „pătratul hermeneutic” al lui Dubois (detectivul, agresorul, victima și suspectul) [3]. Astfel, schema de mai jos redă rolurile atribuite personajelor în această narațiune :

	Regimul adevărului	Regimul minciunii
Povestea enigmei	VICTIMA : Akantha	VINOVATUL : Mister Felix și, implicit, americani
Povestea anchetei	DETECTIVUL: căpitanul Taxid	SUSPECTUL : Rabolan

Cele două istorii care se influențează reciproc în *Ochiul american* - cea a enigmei și cea a anchetei - pun în paralel „regimul adevărului” și „regimul minciunii”, stabilesc opoziții între patru personaje (Akantha, căpitanul Taxid, Rabolan și Mister Felix) și evidențiază rolul major al unui personaj colectiv - poporul american - extrem de viu la nivelul narațiunii.

Vom vedea însă că, deși păstrează structura de ansamblu a unui roman polițist și cei patru poli ai pătratului semiotic descris de Jacques Dubois, Gheorghiu modifică miza acestei « superbe mașini fantasmatic » [4]. Narațiunea apare, la o primă lectură, ca o tentativă de a restabili ordinea din Delta, de a-l descoperi și a-l pedepsi pe cel ce se face vinovat de moartea Akanthei. Însă romanul depășește cu mult statutul unui simplu roman polițist, constituindu-se într-un document sociologic, etnologic și, mai mult decât atât, într-un manifest ideologic. Considerat de critici drept „distopie”, „roman science-fiction” [5] „roman fantezist”, [6], „roman de acțiune, suspans, politică-ficțiune și gândire geo-politică” [7], textul își

justifică cel mai mult valoarea prin conținutul umanist pe care îl promovează. Reținem, în acest sens, exemplele următoare:

„Fericirea și armonia nu pot fi realizate prin logică și tehnică. Viața nu înseamnă simetrie. (...) Similitudinea nu există decât în uzinele de refrigerare sau de automobile, în mașinile de spălat pe care le promovați. (...) Tot ce este viu este unic și personal. Fiecare om este un univers complet, întreg, el nu poate fi simetric cu altceva. (...) omul trăiește în parte pe pământ și în parte în cer. Este teandric. Pe jumătate în timp și pe jumătate în veșnicie. Reședința lui principală este acolo sus.” (*Ibidem*: 157)

„Cei care văd se opresc la aspectul pielii mele și nu pot să privească mai departe. Doar un orb, care nu se împiedică de ochi, poate privi sufletul meu. Întotdeauna trebuie să fim orbi față de lucrurile care ne înconjoară pentru a vedea esențialul. Din cauza lucrurilor vizibile noi nu vedem îngerii, sufletele și pe Dumnezeu. Orbii au șansa de a vedea îngerii. Ei nu sunt distrași de lucrurile vizibile.” (*Ibidem*: 121)

Iată deci că dincolo de distribuirea unor roluri narative, dincolo de tehnici și procedee de compoziție textuală [8], se află un bogat conținut de idei, care merită a fi readus în atenția cititorilor români. [9]

NOTE:

- [1] Istoria care stă la baza acestei narațiuni se desfășoară pe parcursul a trei zile: crima Akanthei a avut loc în seara zilei de 29 august (dată menționată în capitolul X), a fost anunțată în cursul nopții dintre 29 și 30 august (nu septembrie), ancheta s-a realizat în cursul zilei de 30 august, iar stabilirea vinovatului a avut loc în dimineața zilei de 1 septembrie. Situația inițială prezintă deci un eveniment petrecut pe 30 august, nu pe 30 septembrie.
- [2] <https://www.linternaute.fr/dictionnaire/fr/definition/mytho/>, link consultat la data de 21.01.2019.
- [3] Apud Yves Reuter (dir.), *Le roman policier et ses personnages*, Presses universitaires de Vincennes, 1989, p. 73.
- [4] Marc Lits (dir.), *L'Enigme criminelle. Vade-mecum du professeur de français*, Bruxelles, Didier Hatier, 1991, p. 6 (traducerea noastră).
- [5] <http://www.cuvantul-ortodox.ro/recomandari/virgil-gheorghiu-ochiul-american/>
- [6] Constantin Cubleşan, *Constantin Virgil Gheorghiu, aventura unei vieți literare*, București, Sofia, 2016, p. 195.
- [7] <https://francisdessart.wordpress.com/fragmente-din-opera/%E2%80%9Eochiul-american%E2%80%9C-de-la-literatura-la-realitate/>

[8] În *Ochiul american*, culorile au valențe simbolice foarte puternice. Astfel, albul semnifică moartea (vaporul *Mythos*, nava *Ochiul Deltei*, gâtul *Akanthei*, în ultimele ei clipe), negrul este asociat vieții/supraviețuirii (păsări, Rabolan), iar verdele – morții (fluturile, ochii doctorului Felix). Din această perspectivă, romanul ar putea fi inclus în literatura fantastică.

[9] Avem în vedere un studiu ulterior al acestui roman, care va cuprinde date privind constituirea portretului literar, semnificația patronimelor, dinamica relațiilor interpersonale, diversitatea pozițiilor socio-profesionale și evoluția psihologică a tipurilor umane.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

Cubleșan, Constantin, *Constantin Virgil Gheorghiu, aventura unei vieți literare*, București, Sofia, 2016.

LITS, Marc (dir.), *L'Enigme criminelle. Vade-mecum du professeur de français*, Bruxelles, Didier Hatier, 1991.

Gheorghiu, Virgil, *Ochiul american*, trad. de Luminița Ceica, Făgăraș, Agaton, 2013.

Reuter, Yves (dir.), *Le roman policier et ses personnages*, Presses universitaires de Vincennes, 1989.

SITOGRAFIE:

<http://www.cuvantul-ortodox.ro/recomandari/virgil-gheorghiu-ochiul-american/>

<https://francisdessart.wordpress.com/fragmente-din-opera/%E2%80%9Eochiul-american%E2%80%9C-de-la-literatura-la-realitate/>

<https://www.linternaute.fr/dictionnaire/fr/definition/mytho/>

L'Oeil américain de Virgil Gheorghiu – de l'ambivalence à l'équilibre

Résumé: L'objectif essentiel de cette communication consiste dans une étude suivie d'un roman de Virgil Gheorghiu – *L'Œil américain* (Agaton, 2013) – à l'aide des outils conceptuels élaborés par Gérard Genette, Yves Reuter și Jacques Dubois. Nous envisageons de nous rapporter à la construction de trois catégories narratives fondamentales – le personnage, l'action et l'espace – dans le but de démontrer que ce texte dépasse le statut d'un simple roman policier pour acquérir la valeur d'un document sociologique, ethnologique et idéologique. L'étude des personnages mettra en évidence les rôles actionnels du « carré herméneutique » de Jacques Dubois (le quêteur, l'agresseur, la victime et le suspect) et comprendra des données concernant la constitution du portrait littéraire, la signification des patronymes, la dynamique des relations interpersonnelles, la diversité des positions sociales et professionnelles et l'évolution psychologique des types humains retrouvables dans ce texte romanesque. Une double histoire – celle du crime et celle de l'enquête –

met en avant toute une série d'identités ethniques et de représentations de l'Autre, tandis que l'espace extérieur (le Delta du Danube) et l'espace intérieur (la chambre du capitaine Taxid, le bureau militaire, le poste des gendarmes, la cabine du bateau L'Œil américain, etc.) contribuent à la création des liens symboliques avec les temps révolus et avec l'ensemble de valeurs qui y sont associées.

Mots-clés: Virgil Gheorghiu, personnage littéraire, roman policier, valeurs éthiques.